

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

КИРИЛЕНКО Вадим Валерійович

УДК 378.091.33:[001.102:005.73](043.3)

**ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ
У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, м. Вінниця.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Коломієць Дмитро Іванович,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Інститут математики, фізики, технологічної освіти, заступник директора.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Семенов Олена Миколаївна,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, ст. наук. співробітник відділу теорії та історії педагогічної майстерності, м. Київ;

кандидат педагогічних наук, доцент
Осадча Катерина Петрівна,
Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, кафедра інформатики і кібернетики, директор Центру дистанційного навчання, м. Мелітополь.

Захист відбудеться „15“ травня 2013 р. о 15.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус № 2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, м. Вінниця, 21100.

Автореферат розісланий „12“ квітня 2013 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Коломієць А.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Зростання ролі інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) підтверджується низкою законодавчих і підзаконних актів вищих органів державної влади. Сучасний розвиток суспільства ставить перед собою завдання інформатизації освіти, яка готує кваліфіковані кадри для всіх сфер і галузей суспільного життя.

Очевидно, що інформатизація освіти вимагає відповідності професійної підготовки майбутніх учителів сучасному рівню інформатизації суспільства, що, в свою чергу, значною мірою орієнтується на ліквідацію відставання в навчанні ІКТ, залишаючи за «бортом» гуманітарну складову цього процесу – інформаційну культуру (ІК). Не дивлячись на те, що як науковий напрям ІК бурхливо розвивається, все ж у навчальний процес цей предмет вводиться епізодично, не забезпечений комплексом затверджених і апробованих навчально-методичних матеріалів, недостатньо розроблений він у змістовному і методичному плані.

Тому глобальною метою інформатизації освіти є підготовка педагогів із високим рівнем ІК, готових застосовувати ІКТ, які повинні брати активну участь у процесі інформатизації освіти. Необхідність формування ІК майбутніх учителів зумовлена тим, що змінюється інформаційне забезпечення навчального процесу вищих педагогічних навчальних закладів (ВПНЗ) і шкіл, формується інформаційна інфраструктура, розширюється мережа інформаційних баз знань, електронних освітніх і міжнаукових комунікацій.

На думку науковців, ІК є показником професійної культури, проте з часом, в умовах інформатизації суспільства, вона має стати важливим чинником розвитку особистості майбутнього педагога. На формування ІК впливають досягнення в галузі педагогіки, психології, філології, інформатики, кібернетики. З огляду на це, аналіз педагогічної та психологічної літератури дозволив з'ясувати різне бачення процесу її формування науковцями. Деякі науковці розглядають ІК як складову частину загальної культури особистості (А. Єршов, В. Кремень, Б. Гершунський, Р. Грановська, С. Каракозов, С. Сисоєва), інші – як уміння цілеспрямовано працювати з інформацією і використовувати для її одержання, опрацювання і передавання ІКТ, сучасні технічні засоби і методи (В. Биков, Р. Гуревич, М. Кадемія, Т. Коваль, Н. Морзе, К. Осадча, О. Співаковський, О. Спирін).

Значний науковий внесок у дослідження проблеми формування професійно-педагогічної культури зробили Н. Джинчарадзе, М. Жалдак, А. Коломієць, Ю. Машбиць, В. Монахов, Л. Морська, О. Романишина, О. Семенов. Застосуванням ІКТ у підготовці філологів займались О. Ігнатова, С. Кубрак, Н. Майєр, О. Подзигун та ін.

Вивчення й узагальнення передового педагогічного досвіду, результати проведених педагогічних досліджень дають підстави стверджувати, що однією з найважливіших передумов ефективного застосування ІКТ у навчально-виховному процесі є достатній рівень ІК майбутніх учителів-філологів, який має бути сформований під час навчання у ВПНЗ.

Однак педагогічна практика засвідчує, що в навчальному процесі ВПНЗ простежуються певні суперечності, зокрема, між:

- повільним оновленням теоретичних знань і швидкими темпами

інформатизації навчального процесу;

- груповим характером засвоєння знань у процесі навчання та індивідуальним способом їх репрезентації в професійній діяльності;

- необхідністю сформованої ІК майбутніх фахівців і неопрацьованістю педагогічних умов і засобів її формування у фахівців філологічного профілю;

- необхідністю впровадження інноваційних методів навчання в практику вищої школи та недостатністю відповідних методик, відсутністю в педагогічній практиці методів формування ІК майбутніх учителів-філологів.

Окреслені суперечності вимагають від викладачів ВПНЗ застосовувати сучасні методи активного навчання, а організація інформаційної освіти та підвищення ІК особистості є проблемою першочергової важливості. Самі викладачі стають ключовими постатями, від яких, у першу чергу, залежить справа реального підвищення рівня ІК майбутніх учителів, зокрема – майбутніх учителів-філологів.

Водночас, цілісна система формування ІК майбутніх учителів-філологів дотепер не була предметом окремого вивчення. Тому виникає необхідність у науковому вивченні її структурних компонентів і визначенні педагогічних умов ефективного керівництва процесом формування інформаційної культури студентів – майбутніх учителів-філологів.

Усе вищезазначене зумовило вибір теми нашого дисертаційного дослідження **«Формування інформаційної культури майбутніх учителів-філологів у процесі фахової підготовки»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006-2011 роки», входить до плану науково-дослідної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського як складова тем: «Методологія і технологія педагогічного супроводу особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» (наказ МОН України від 30.11.2010 р. № 1177), «Педагогічні умови застосування освітньо-наукового порталу у ВДПУ (протокол № 1 засідання кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті від 01.12.2010 р.), «Проблеми оновлення змісту й удосконалення методів вивчення філологічних дисциплін у середніх і вищих навчальних закладах (протокол № 5 засідання кафедри методики філологічних дисциплін від 01.12.2010 р.), «Формування готовності до професійного спілкування іноземними мовами майбутніх педагогів (протокол № 5 засідання кафедри іноземних мов від 09.12.2010 р.).

Тему дисертації затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 8 від 28.03.2007 р.) та узгоджено з Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 7 від 27.07.2011 р.).

Мета дослідження – визначити, обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування інформаційної культури майбутніх учителів-філологів.

Об'єкт дослідження – фахова підготовка майбутніх учителів-філологів у вищих педагогічних навчальних закладах.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування інформаційної культури майбутніх учителів-філологів.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що формування інформаційної культури майбутніх учителів-філологів буде сприяти підвищенню їхньої фахової підготовки за таких педагогічних умов:

- урахування специфіки філологічного профілю у викладанні інформатичних дисциплін;
- застосування інтерактивних технологій для підвищення рівня комунікативної культури як складової інформаційної культури майбутнього вчителя;
- використання освітнього середовища Інтернету як засобу організації інформаційної діяльності студентів.

Для досягнення мети та перевірки гіпотези дослідження були поставлені такі **завдання**:

1. Проаналізувати стан дослідження проблеми формування інформаційної культури майбутніх учителів-філологів у педагогічній теорії та практиці.
2. Розробити модель формування ІК майбутніх учителів-філологів.
3. Сформулювати та теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування інформаційної культури у фаховій підготовці майбутніх учителів-філологів.
4. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов і моделі формування ІК майбутніх учителів-філологів у ВПНЗ, розробити методичні рекомендації щодо формування ІК майбутніх учителів-філологів.

Нормативною базою дослідження слугували: Закони України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Національна доктрина розвитку освіти в Україні, Концепція інформатизації освіти.

Теоретико-методологічну основу дослідження складають: класичні та сучасні надбання світової й вітчизняної культурології, соціології, педагогіки, психології та філософії (П. Атутов, Ю. Бабанський, Г. Бал, І. Бех, Г. Васянович, Г. Ващенко, Л. Виготський, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, В. Лутай, М. Сметанський, М. Скаткін та ін.); досягнення теорії інформації (Л. Бріллюен, В. Глушков, У. Ешбі); дослідження потреб реальної педагогічної та суспільно-освітньої практики розвитку України в епоху інформатизації суспільства (Н. Ничкало, О. Романовський, С. Сисоєва, О. Шестопалюк); сучасні дослідження з проблем інформатизації освіти (І. Булах, Р. Гуревич, А. Гуржій, Ю. Дорошенко, М. Кадемія, А. Коломієць, Д. Коломієць, В. Ключко, О. Співаковський та ін.); діяльнісна теорія навчання та розвитку особистості (Г. Атанов, П. Гальперін, С. Рубінштейн, В. Семиченко, Н. Тализіна та ін.).

Для досягнення визначеної в дисертації мети і розв'язання поставлених завдань використовувався комплекс **методів дослідження**: *теоретичних* – аналіз філософської, психологічної, педагогічної, навчально-методичної літератури з проблем дослідження; синтез і узагальнення, порівняння й моделювання; опрацювання досвіду роботи науковців і викладачів ВПНЗ із метою вибору напряму дослідження: визначення поняттєвого апарату активізації навчальної діяльності, побудови теоретичної моделі; *емпіричних* – спостереження, тестування й аналіз педагогічних явищ і процесів, опитування, анкетування, колективні та індивідуальні бесіди з метою виявлення основних суперечностей та недоліків у змісті, методах і формах навчального процесу,

вибору системи комп'ютерних педагогічних програмних засобів, що сприяє активізації навчальної діяльності майбутніх учителів-філологів; методи експертної оцінки педагогічних програмних засобів і узагальнення результатів анкетування студентів із метою виявлення готовності майбутніх учителів до впровадження ІКТ у викладанні предметів інформатичного циклу; вивчення передового досвіду організації навчальної роботи для виявлення розуміння студентами інформаційних засобів навчання з метою підвищення їхньої ІК; *методи математичної статистики* для оцінювання ефективності системи педагогічних умов формування ІК майбутніх учителів-філологів у навчально-виховному процесі ВПНЗ і методи комп'ютерного статистичного опрацювання одержаних результатів для встановлення достовірності зроблених висновків.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилась у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, Кримському інженерно-педагогічному університеті, Вінницькому обласному інституті післядипломної освіти педагогічних працівників, Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького. До експериментальної роботи було залучено 396 студентів і 17 викладачів.

Організація та етапи дослідження. Дослідження проводилось упродовж 2007-2012 років і складалося із трьох взаємопов'язаних етапів.

На *першому* етапі (2007-2008 рр.) здійснювався аналіз психологічної, педагогічної, методичної літератури, вивчалась методика викладання інформатичних дисциплін у ВПНЗ. Уточнювалися вихідні теоретичні положення; було сформульовано об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, складено програму та розроблено методику дослідження. Основна увага зосереджувалась на вивченні теоретичних і прикладних досліджень із проблеми формування ІК майбутніх учителів-філологів, вивчення досвіду застосування ІКТ. Виокремлено критерії та рівні сформованості ІК майбутніх учителів-філологів, проведено констатувальний етап експерименту.

На *другому* етапі (2009-2010 рр.) обґрунтовувалися педагогічні умови формування ІК майбутніх учителів-філологів, розроблялася система методичної роботи щодо їх конструювання та використання у професійній підготовці; проведено формувальний етап експерименту.

На *третьому* етапі (2011-2012 рр.) здійснювалась експериментальна перевірка визначених педагогічних умов формування ІК студентів. Розроблялися методичні рекомендації щодо формування ІК майбутніх учителів-філологів та проводилась їхня апробація. Здійснювався аналіз експериментального дослідження, узагальнення його матеріалів, оброблялися експериментальні дані, формулювалися загальні висновки.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження полягають у тому, що:

– *вперше* визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування ІК майбутніх учителів-філологів (урахування специфіки філологічного профілю у викладанні інформатичних дисциплін; застосування інтерактивних технологій для підвищення рівня комунікативної культури як

складової ІК майбутнього вчителя; використання освітнього середовища Інтернету як засобу організації інформаційної діяльності студентів);

– *вперше* розроблено модель формування ІК у майбутніх учителів-філологів, визначено критерії та показники сформованості ІК;

– *уточнено* зміст поняття «інформаційна культура майбутнього вчителя-філолога».

– *подальшого розвитку* набули положення щодо форм і методів використання ІКТ у фаховій підготовці майбутнього вчителя-філолога.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці:

– методики організації навчального процесу, що дозволяє забезпечити високий рівень фахової підготовки майбутніх учителів-філологів під час викладання дисциплін інформатичного циклу;

– методичних рекомендацій щодо застосування ІКТ у процесі формування ІК майбутніх учителів-філологів;

– навчально-методичного блогу «Інформаційна культура майбутнього вчителя-філолога».

Результати дослідження можуть бути використані у ВПНЗ у процесі підготовки майбутніх педагогів, а також у системі післядипломної освіти, під час проведення спецсеминарів, із метою самоосвіти.

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка №10/61 від 09.11. 2012), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка № 14-33/3151 від 03.10.12 р.), Кримського інженерно-педагогічного університету (довідка № 013-08/275 від 27.04.12 р.), Вінницького обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників (довідка № 01/21-54 від 25. 06. 2012 р.), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 06/1946 від 19. 11. 2012 р.)

Апробація результатів дослідження. Теоретичні і практичні рекомендації, сформульовані за наслідками експериментальної роботи, доповідалися на міжнародних науково-практичних конференціях: «Інформаційні технології в наукових дослідженнях і навчальному процесі» (Луганськ, 2010), «Сучасні освітні технології у професійній підготовці майбутніх фахівців» (Львів, 2011), «Актуальні проблеми та перспективи технологічної освіти» (Тернопіль, 2011), «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2009, 2010, 2012); на Всеукраїнських науково-теоретичних конференціях: «Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти» (Вінниця, 2008, 2010), «Сучасні проблеми та перспективи навчання дисциплін природничо-математичного циклу» (Суми, 2011), «Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти» (Вінниця, 2011), «Сучасні технології в професійній освіті» (Сімферополь, 2012); на науково-практичній конференції студентів та аспірантів «Україна і світ: гуманітарно-технічна еліта і соціальний прогрес» (Харків, 2012), I Регіональній науково-практичній конференції студентів магістратури та аспірантів «Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень» (Вінниця, 2012);

міжвузівських науково-практичних конференціях „Актуальні проблеми виробничих та інформаційних технологій, економіки і фундаментальних наук” (Вінниця, 2005, 2011, 2012), наукових конференціях Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (2005-2012), науково-практичних конференціях Інституту математики, фізики і технологічної освіти (2005-2012); на засіданнях кафедри іноземних мов та кафедри англійської філології Вінницького державного педагогічного університету (2005-2012).

Особистий внесок дисертанта в статтях, опублікованих у співавторстві з Н. Кириленко, полягає в теоретичному обґрунтуванні і розробленні педагогічних умов формування ІК майбутніх педагогів; у роботах, опублікованих із В. Кириленком, здобувачу належить розробка практичних завдань для самостійної роботи студентів.

Публікації. Основні положення та результати дослідження відображено у 22 публікаціях (17 одноосібно): з них – 5 статей у провідних наукових фахових виданнях із переліку, затвердженого ВАК України, 14 статей у матеріалах конференцій; в 3 методичних рекомендаціях. Загальний обсяг особистого внеску автора – 9,2 авторських аркушів.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, який містить 291 назву, із них 30 іноземною мовою, додатків на 42 сторінках. Робота містить 19 рисунків на 15 сторінках, 22 таблиці на 20 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 265 сторінок. Основний текст займає 193 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дисертаційного дослідження, визначено мету, об’єкт, предмет, завдання, методологічну та теоретичну основи роботи, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, описано напрями апробації та впровадження результатів.

У першому розділі – **«Теоретичні основи формування інформаційної культури майбутніх учителів у педагогічних вищих навчальних закладах»** – викладено результати аналізу публікацій із досліджуваної теми, що дозволило зробити висновок: у час інформатизації суспільства вже недостатньо вміти самостійно накопичувати і засвоювати інформацію, а потрібно володіти такою технологією роботи з нею, в процесі якої готуються і приймаються рішення на основі оброблення даних.

Інформатизація освіти передбачає професійну підготовку майбутніх учителів, здатних здійснювати навчальну діяльність в інформаційному суспільстві. Отже, інформатизацію освіти розглядаємо як застосування ІКТ у навчанні з метою оновлення його змісту. Нині однією з цілей інформатизації освіти є підготовка учителів, які володіють необхідним рівнем ІКТ і здатні застосовувати їх у навчальній діяльності.

У розділі схарактеризовані базові поняття дослідження, проаналізовані особливості формування ІК майбутнього вчителя-філолога.

З’ясовано, що ІК є частиною загальної культури в структурі особистості вчителя й оволодіння якою є однією з педагогічних умов здійснення його інформаційної діяльності.

Дисертаційне дослідження засвідчує, що формування ІК є одним із головних завдань сучасної філологічної освіти, оскільки: по-перше, вона визначає соціально необхідний рівень інформованості майбутнього вчителя; по-друге, формує систему мотиваційно-змістовної сфери та ціннісних орієнтацій у студентів; по-третє, інформаційне середовище сприяє міцному засвоєнню студентами знань, що сприяє успішній професійній діяльності вчителя.

У розділі виокремлено завдання, що постають у процесі підготовки учителів-філологів: застосування ІКТ у професійній підготовці учителів-філологів, які мають бути орієнтовані на модель особистості фахівця, що відповідає структурі його діяльності; володіння сучасним учителем-філологом програмними, лінгвістичними та інформаційно-технічними ресурсами, які задовольняють його професійні потреби.

Теоретичний аналіз сутності освітнього середовища ВПНЗ та інформаційної культури особистості дозволив розробити модель формування ІК майбутнього вчителя-філолога (рис.1).

Презентовано низку завдань практичного застосування різноманітних ІКТ, пов'язаних із аналізом текстів і усним мовленням. До таких завдань відносимо: одержання й збагачення інформації, пов'язаної з комунікацією різних учасників інформаційного обміну; міжмовне одержання та передавання інформації за допомогою багатомовних лексиконів, тлумачних словників, тезаурусів тощо; підтримка дистанційного навчання, тестування рівня знань, розробка діалогових навчальних систем; створення інтелектуальних засобів для підтримки автоматизованого ведення бібліографічної роботи, аналізу та розуміння документів; моделювання знань, умінь і навичок студентів; розроблення засобів роботи з філологічною інформацією: розпізнавання мови, індексування тексту, розпізнавання його основного змісту, реферування (анотування) тексту; розпізнавання і синтез усного мовлення; автоматизоване створення словників із комп'ютерною підтримкою.

Оскільки сучасна система вищої філологічної освіти не має зазначених вище засобів і майбутні вчителі-філологи поки що недостатньо підготовлені до застосування ІКТ у професійній діяльності, постала необхідність визначити функції і види цієї діяльності та моделювання її за допомогою ІКТ, що сприятиме оптимізації і вдосконаленню рівня вищої освіти майбутніх учителів-філологів.

ІК пов'язана із соціальною природою людини. Вона є продуктом різноманітних творчих здібностей людини і виявляється в таких аспектах: у конкретних навичках застосування технічних пристроїв (від телефону до персонального комп'ютера і комп'ютерних мереж); у здатності використовувати в своїй діяльності ІКТ, базовою складовою яких є численні програмні продукти; в умінні одержувати інформацію з різних джерел: як із періодичних видань, так і з електронних комунікацій; представляти все це в зрозумілому вигляді й уміти ефективно використовувати; у володінні основами аналітичної обробки інформації; в умінні працювати з різною інформацією; в знанні особливостей інформаційних потоків у своїй галузі діяльності.

Для аналізу результативності цього процесу виокремлюємо чотири види критеріїв та три рівні показників сформованості ІК студентів – майбутніх учителів-філологів, що відображаються в таблиці 1.

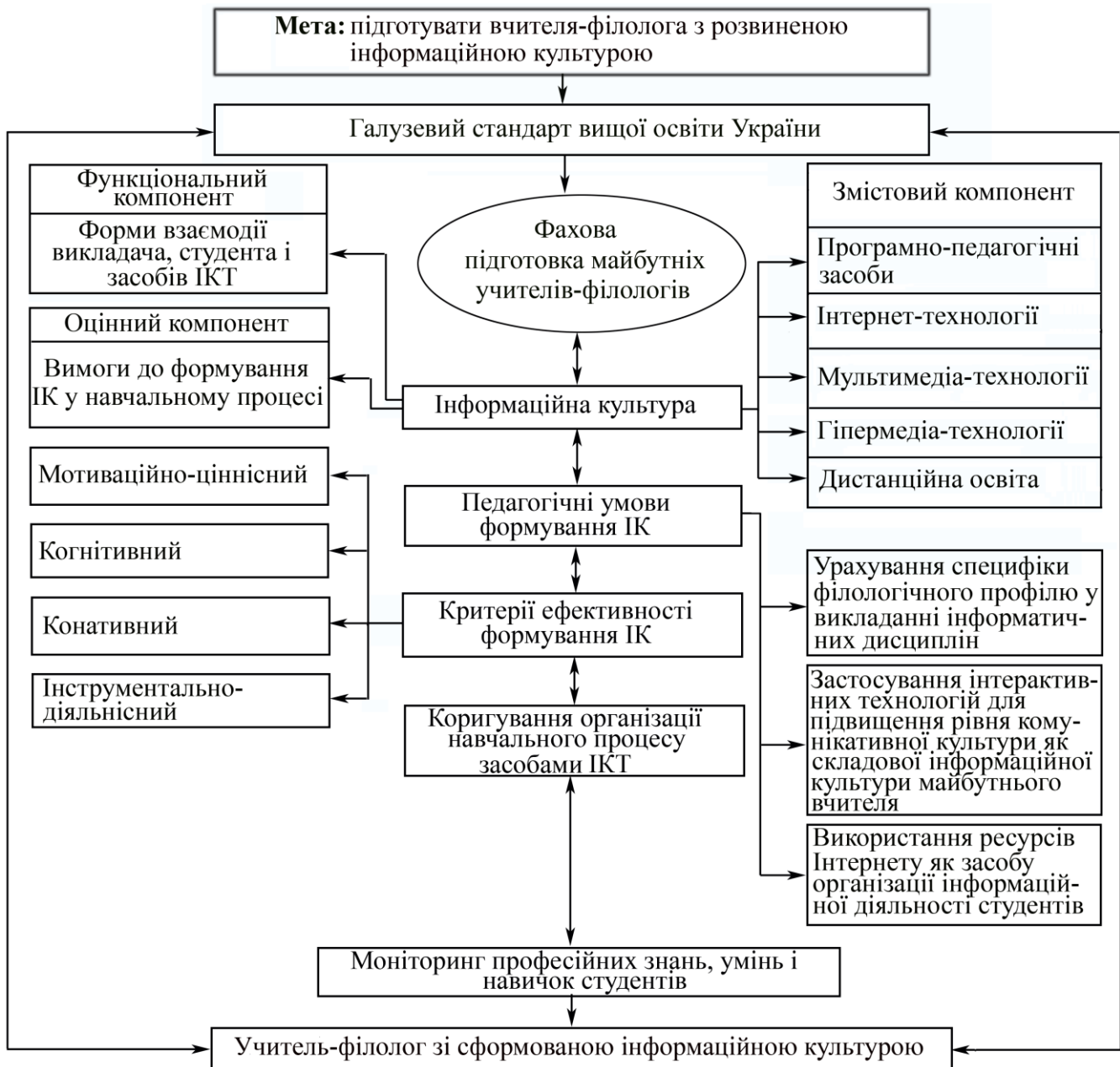

Рис. 1. Модель формування інформаційної культури майбутніх учителів-філологів

Отже, формування ІК майбутнього вчителя-філолога розуміємо як цілеспрямований процес формування лінгвістичної культури особистості та оволодіння нею універсальними способами пізнавальної діяльності в інформаційному середовищі з метою ефективного опрацювання інформаційних ресурсів.

У другому розділі – «Педагогічні умови формування інформаційної культури в майбутніх учителів-філологів» мова йде про формування нової тенденції, яка виявляється у диференціації навчального матеріалу в залежності від напрямку підготовки студентів.

У розділі з'ясовано, що викладання інформатичних дисциплін у майбутніх учителів-філологів визначається потребами філологічної науки, з одного боку, і необхідністю підготовки фахівців у галузі ІКТ, з іншого.

**Критерії та рівні сформованості інформаційної культури
й їх характеристики**

	Низький	Середній	Високий
Мотиваційно-ціннісний	<p>Несформованість системи інформаційних потреб і мотивів, відсутність ціннісних орієнтацій та ідеалів, невпевненість в адекватності власних поглядів у соціальній практиці, низький рівень сформованості соціально значущих мотивів, засвоєння суб'єктом норм і правил інформаційної діяльності та взаємодії, відсутність критеріїв оцінки інформаційних явищ із точки зору педагогічної значущості, пасивність у досягненні поставлених цілей або їх відсутність.</p>	<p>Слабка сформованість системи інформаційних потреб і мотивації, ціннісних орієнтацій та ідеалів, недостатня впевненість в адекватності власних поглядів у соціальній практиці, середній рівень сформованості соціально значущих мотивів, засвоєння суб'єктом норм і правил інформаційної діяльності та взаємодії, відсутність гнучкості й різноманітності критеріїв оцінки інформаційних явищ з точки зору соціальної значущості, розгляд поставлених цілей і можливостей їх досягнення з точки зору соціальної значущості та безпеки для здоров'я.</p>	<p>Сформованість системи інформаційних потреб та інтересів, ціннісних орієнтацій і ідеалів, впевненість у адекватності власних поглядів у соціальній практиці, високий рівень сформованості соціально значущої мотивації, засвоєння суб'єктом норм і правил інформаційної діяльності та взаємодії, гнучкість і різноманітність критеріїв оцінки інформаційних явищ з точки зору соціальної значущості, розгляд поставлених цілей і можливостей їх досягнення з точки зору педагогічної значущості і безпеки для здоров'я.</p>
Когнітивний	<p>Відсутність інформаційного стилю мислення, недостатнє усвідомлення соціальної сутності інформації та інформаційної діяльності, їх діалогічності, низький рівень знань про себе, свої сильні і слабкі сторони, способи їх використання і компенсації, труднощі в процесі відбору інформації в умовах її нестачі і надмірності, слабе володіння методами аналітико-синтетичної обробки інформації, нерозвиненість інформаційних контактів, відсутність критичної оцінки інформації, недостатня кількість засвоєних ідей і понять, не сформованість індивідуального тезауруса.</p>	<p>Слабка сформованість інформаційного стилю мислення, середня ступінь усвідомлення соціально-педагогічної сутності інформації та інформаційної діяльності, їх діалогічність, середній рівень знань про себе, свої сильні і слабкі сторони, способи їх використання і компенсації, усвідомлене сприйняття інформації, недостатнє вміння оцінювати різні відомості, слабе вміння критично оцінювати інформацію, недостатнє володіння методами аналітико-синтетичної обробки інформації, недостатня сформованість власного індивідуального тезауруса.</p>	<p>Сформованість інформаційного стилю мислення, довільне володіння методами аналітико-синтетичної обробки інформації, висока ступінь усвідомлення соціальної сутності інформації та інформаційної діяльності, їх діалогічності, вміння критично оцінювати інформацію, високий рівень знань про себе, свої сильні та слабкі сторони, способи їх використання та компенсації, індивідуального тезауруса.</p>

<i>Інструментально-діяльнісний</i>	Недостатні знання інформаційних джерел, відсутність знань у сфері ІК сучасного суспільства, знайомство з алгоритмами інформаційної діяльності, невміння використовувати отриману інформацію; навички володіння комп'ютером в стадії формування, уривчасті відомості про сильні та слабкі сторони власної професійної діяльності; відсутність самостійності у професійному виборі, низька значущість власної інформаційної діяльності.	Достатні знання інформаційних джерел, недостатня широта знань у сфері ІК сучасного суспільства, знання алгоритмів оптимізованого пошуку інформації, вміння ефективно використовувати інформацію при вирішенні інформаційних задач: добре володіння комп'ютерними технологіями. Середня ступінь самостійності й активності в професійно-орієнтуючій діяльності.	Глибокі знання інформаційних джерел, знання у сфері ІК сучасного суспільства, індивідуальний стиль інформаційної діяльності; особиста інформаційна база, пошук нових способів вирішення завдань, з урахуванням раціональних, етичних та естетичних аспектів; вміле володіння комп'ютерними технологіями. Високий ступінь самостійності у професійно-орієнтуючій діяльності.
<i>Конативний</i>	Відсутність саморегуляції поведінки в сфері інформаційних відносин, невідповідність поведінки нормам і правилам інформаційної діяльності та взаємодії неформальність мети своєї інформаційної діяльності, використання соціально неприйнятних засобів її досягнення, нестійкість переконань і позицій в ситуації конфлікту цінностей і мотивів, безапеляційність в відстоюванні власної позиції без співвіднесення її з іншими точками зору, не володіння суб'єктів інформаційної діяльності прийомами творчого саморозвитку, залежність від чужого впливу в оцінках та судженнях щодо інформаційних явищ і процесів.	Недостатньо осмислене володіння власною поведінкою, середній рівень відповідності поведінки нормам і правилам інформаційної діяльності та взаємодії, довольна саморегуляція поведінки у сфері інформаційних відносин, свідомість і відповідальність у виборі мети власної інформаційної діяльності та соціально прийнятних засобів її досягнення, здатність активно відстоювати власні переконання і позицію в ситуації конфлікту цінностей і мотивів, співвіднесення власної позиції з іншими точками зору, пошук загальних підстав для інформаційного спілкування, слабе володіння прийомами творчого саморозвитку, недостатня самостійність у власних оцінках і судженнях щодо інформаційних явищ і процесів.	Свідоме управління власною поведінкою, високий рівень відповідності поведінки нормам і правилам інформаційної діяльності та взаємодії прогнозування на рівні передбачення результатів своїх дій, довольна саморегуляція поведінки у сфері інформаційних відносин, усвідомленість і відповідальність у виборі мети своєї інформаційної діяльності та соціально прийнятних засобів її досягнення, здоров'я зберігаюча поведінка, здатність активно відстоювати власні переконання і позицію в ситуації конфлікту цінностей і мотивів, співвіднесення своєї позиції з іншими точками зору, пошук загальних підстав для спілкування, володіння прийомами творчого саморозвитку, автономність і самостійність у власних оцінках і судженнях щодо інформаційних явищ і процесів.

Досліджено, що викладання інформатичних дисциплін у студентів-філологів має бути орієнтовано на специфіку їхньої навчальної діяльності, адже інформатичні дисципліни, що викладаються у майбутніх філологів, мають сформувати системне розуміння сутності процесів, пов'язаних із прийомами створення, зберігання, передавання інформації, її знаходження та

використання. Необхідно ознайомити студентів з основними комп'ютерними програмами, які застосовуються в навчальній діяльності майбутніх учителів-філологів; сформувати стійкі навички роботи з сучасним програмним забезпеченням.

Установлено, що викладання інформатичних дисциплін дозволяє також візуалізувати навчальний процес у ВПНЗ на кожному його етапі, активізувати сприймання навчальної інформації студентами. Електронні навчально-методичні комплекси, що застосовуються під час вивчення спеціальних дисциплін, дозволяють створити віртуальний рівень спілкування студента і викладача.

Критерієм успішності вивчення інформатичних дисциплін є ефективна реалізація запланованих освітніх завдань – набуття знань, умінь і навичок, які майбутній філолог зможе застосовувати в процесі вивчення дисциплін навчального плану, а також для успішної реалізації майбутньої професійної діяльності.

У розділі розкрито проблеми педагогічного спілкування – його мету, особливості, специфіку. Встановлено, що педагогічне спілкування – це специфічна міжособистісна інформаційна взаємодія педагога і студента, що опосередковує засвоєння знань і становлення особистості в навчально-виховному процесі.

Визначено, що основна мета педагогічного спілкування полягає в передаванні суспільного і професійного досвіду від педагога до тих, хто навчається. Забезпечення дієвого зв'язку вимагає об'єднання зусиль фахівців різного профілю – педагогів, психологів, лінгвістів, учителів-практиків. Спираючись на розробки провідних фахівців із застосування ІКТ, нами були визначені педагогічні умови формування ІК майбутнього учителя-філолога: урахування специфіки філологічного профілю у викладанні інформатичних дисциплін; застосування інтерактивних технологій з метою підвищення рівня комунікативної культури як складової ІК майбутнього вчителя; використання освітнього середовища Інтернету як засобу організації інформаційної діяльності студентів.

Під час вивчення інформатичних дисциплін ми пропонували майбутнім учителям-філологам виконувати завдання, спрямовані на формування комунікативних умінь засобами Інтернет, що є основою для надання послуг (електронна пошта, електронні телеконференції, IRC (Internet Relay Chat), освітні сайти, віртуальні бібліотеки, віртуальні екскурсії, засоби телекомунікацій, що дозволяють проводити навчальні олімпіади, вікторини, реалізувати телекомунікаційні проекти тощо); використовувати електронний навчальний курс English learning course (Media Хауз); демонстраційні програмні засоби; електронні словники ABBYY Lingvo, Oxford Advanced Learner's Dictionary.

У процесі дослідження нами було створено навчально-методичний блог «Інформаційна культура майбутнього вчителя-філолога», що використовувався у навчальному процесі Інституту іноземних мов та Інституту філології й журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Під час спілкування на сторінках блогу використовувались навчальні матеріали з тем, пов'язаних із навчальними дисциплінами: статті, навчальні та інформаційні відео- та аудіоматеріали, фото

та схеми, тести. Завдяки створеному блогу, студенти-філологи мали можливість одержувати необхідні навчальні матеріали, брати участь в обговоренні, розвивати професійний філологічний та загальний світогляд.

Було визначено такі потенційні переваги блогів у порівнянні з іншими електронними ресурсами: простота (виявляється в тому, що використання блогів не вимагає від користувача спеціальних знань, дозволяючи, між тим, оперативну публікацію будь-якої інформації); зручність для читання і сприйняття інформації (інтерфейс, що налаштовується користувачем відповідно до його потреб); використання спеціальних програм-клієнтів, що дозволяють публікувати інформацію як за допомогою персонального комп'ютера, так і за допомогою мобільних засобів зв'язку (мобільний телефон, комунікатор, смартфон); доступність (більшість блог-сервісів побудовано на філософії open-source, тому початкові програмні коди всього сервера і клієнтів є доступними, що дозволяє виправляти помилки, додавати нові функціональні модулі).

Ефективність організації інформаційного простору в блогах виявляється в тому, що: забезпечено організацію персонального інформаційного простору користувача у вигляді щоденника (журналу), який дозволяє публікувати, зберігати, обробляти, передавати різного роду і змісту інформацію та здійснювати її пошук в усьому масиві даних; блоги надають можливість створенню співтовариств, які можуть адмініструвати декілька людей, з персональними налаштуваннями доступу для авторів і коментаторів, а також створюють єдину систему адресації для повідомлень і документів; у блогах застосовуються rss-потoki для впорядкування повідомлень, стрічок новин, анонсів статей, змін у блогах тощо і синдикації контенту, завдяки чому автор або адміністратор мають можливість розсилати матеріали блогу або їх фрагменти на інші Інтернет-ресурси; системні рубрикації дозволяють формувати деревовидну структуру для зберігання інформації, довільним чином привласнювати повідомленням і документам ключові слова, розміщуючи їх в різні рубрики; використання механізму автоматичного зворотного зв'язку (trackback), який дозволяє обмінюватися повідомленнями про появу в блозі нової інформації (коментарів), пов'язаної з попередньою заміткою тощо.

Визначено принципи, що відповідають специфіці ресурсів Інтернету: варіативність, відкритість, діяльність, зворотний зв'язок. Доведено, що система навчання, заснована на таких принципах, забезпечує формування ІК майбутнього вчителя-філолога.

У третьому розділі – **«Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування інформаційної культури майбутніх учителів-філологів»** – викладено організацію та методiku реалізації технології формування ІК майбутніх учителів-філологів, що передбачала підготовчий, основний та підсумковий етапи, кожен із яких включав мету та завдання і характеризувався принципом наступності.

Представлено організацію та методiku проведення педагогічного експерименту, який було здійснено в навчально-виховному процесі з метою перевірки гіпотези дисертаційного дослідження. Визначено критерії та показники сформованості ІК у майбутніх учителів-філологів, перевірено ефективність педагогічних умов формування їхньої інформаційної культури у фаховій підготовці.

На першому, констатувальному етапі експерименту було з'ясовано реальний стан сформованості інформаційної культури студентів-філологів та визначено готовність до використання ІКТ.

На формувальному етапі експериментального дослідження перевірялася ефективність педагогічних умов. Проводились:

– обґрунтування та апробація розробленої сукупності педагогічних умов формування ІК студентів-філологів під час навчання інформатичним дисциплінам у процесі впровадження інтерактивних технологій та під час організації інформаційної діяльності з використанням мережі Інтернет;

– повторна діагностика рівнів сформованості ІК у студентів в експериментальних групах на етапі завершення формувального експерименту з метою виявлення ефективності виконаної роботи; узагальнення результатів дослідження.

У результаті проведеної дослідно-експериментальної роботи приріст сформованості ІК студентів склав: за мотиваційно-ціннісним критерієм у 1Е – 0,37; у 2Е – 0,33; у 1К – 0,13; у 2К – 0,22; за когнітивним критерієм у 1Е – 0,74; в 2Е – 0,8; в 1К – 0,17; в 2К – 0,26; за інструментально-діяльнісним критерієм у 1Е – 0,34; у 2Е – 0,37; у 1К – 0,2; у 2К – 0,22; за конативним критерієм у 1Е – 0,37; у 2Е – 0,3; у 1К – 0,3; у 2К – 0,19.

На користь ефективності педагогічних умов формування ІК у фаховій підготовці майбутніх учителів-філологів також свідчать одержані результати дослідження (рис. 2, 3), що засвідчують узагальнені результати діагностики рівня сформованості ІК студентів за всіма критеріями.

Для зіставлення результатів навчання студентів контрольних і експериментальних груп було застосовано статистичний критерій Пірсона χ^2 . За таблицею визначалося критичне значення для рівня значущості 0,05. У випадку, коли $T_{спост.} > T_{крит.}$, зроблено висновок про те, що одержані зміни є закономірними, нульова гіпотеза відхиляється ($n_1 = 198$, $n_2 = 199$, $T_{крит.} = 7,8$). За нульову гіпотезу було прийнято припущення, що реалізація запропонованих педагогічних умов у навчанні суттєво не впливає на підвищення рівня ІК майбутніх учителів-філологів. Альтернативною гіпотезою слугувало припущення, що реалізація запропонованих педагогічних умов у навчанні робить суттєвий вплив на підвищення рівня ІК майбутніх учителів-філологів.

Оскільки в усіх спостережуваних випадках $T_{спост.} > T_{крит.}$, то це відхиляє нульову гіпотезу, а підтверджує альтернативну гіпотезу з достовірністю не нижче 95 % про те, що реалізація запропонованих педагогічних умов дозволяє підвищити рівень ІК майбутніх учителів-філологів – важливої складової професійної та загальної культури особистості, що зумовлено не випадковими чинниками, а носить закономірний характер (табл. 2).

Отже, в процесі дослідно-пошукової роботи було доведено, що розроблена освітня технологія забезпечує формування ІК майбутніх учителів-філологів на рівні, достатньому для розв'язання практичних, у тому числі професійно зорієнтованих завдань. Застосування ІКТ у навчальному процесі ВПНЗ дозволяє не лише оптимізувати сам процес навчання, реалізувати особистісно орієнтований і діяльнісний підходи, а й здійснити більш досконалий підхід до формування ІК майбутніх учителів-філологів.

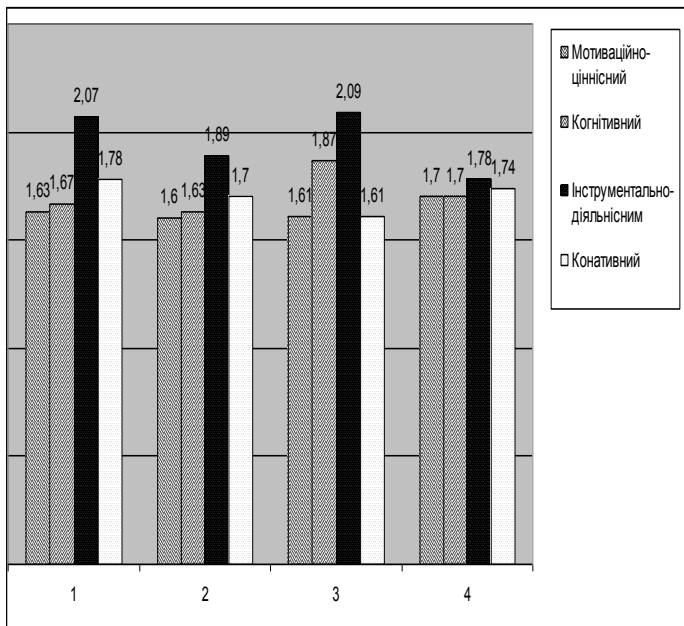

Рис. 2. Динаміка рівнів формування ІК студентів контрольних і експериментальних груп на початку експерименту

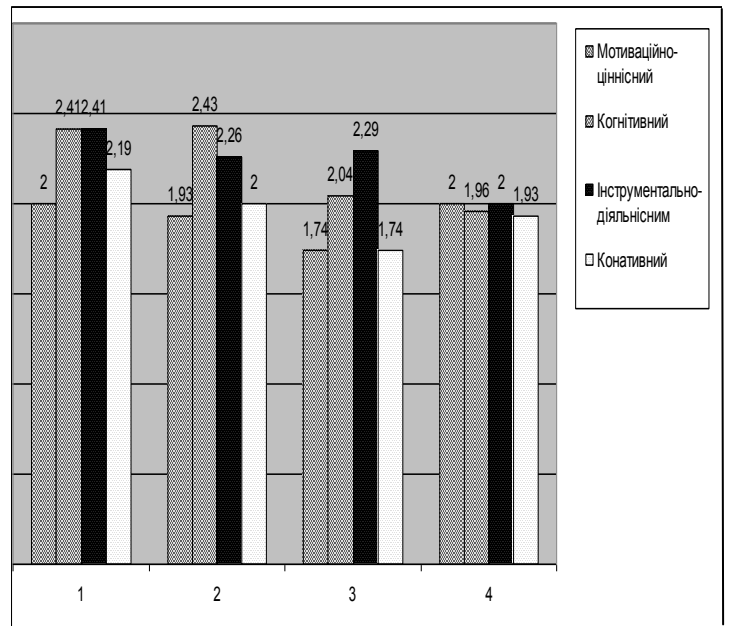

Рис. 3. Динаміка рівнів формування ІК студентів контрольних і експериментальних груп після завершення експерименту

Таблиця 2

Зведені результати застосування критерію Пірсона χ^2 .

Параметр	Навчальний проект	Індивідуальний проект	Виконання навчальних завдань з англійської мови	Виконання першої контрольної роботи	Виконання другої контрольної роботи	Виконання третьої контрольної роботи
$T_{\text{спост.}}$	24,07	39,64	35,10	36,32	48,13	27,75

Усі показники педагогічного експерименту, проведеного під час навчального процесу, підтверджують позитивний якісний вплив комплексу виділених нами педагогічних умов формування інформаційної культури майбутніх учителів-філологів.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз психологічної і педагогічної літератури з досліджуваної проблеми дозволив зробити висновок, що в час інформатизації суспільства вже недостатньо вміти самостійно освоювати і накопичувати інформацію, а потрібно володіти такою технологією роботи з нею, в процесі якої готуються і приймаються рішення на основі колективного знання. Інформатизація освіти вимагає відповідності професійної підготовки майбутніх учителів сучасному рівню інформаційного суспільства. Тому однією з глобальних цілей інформатизації освіти є підготовка педагогів, які володіють необхідним рівнем ІК, тобто можуть застосовувати ІКТ у своїй майбутній професійній діяльності.

2. На основі результатів дослідження науково обґрунтована та розроблена модель

формування ІК майбутніх учителів-філологів у їхній професійній підготовці. Створена модель є цілісним багаторівневим комплексом із залежними функціонально значущими елементами. Вона відкриває перспективу цілісного бачення й вивчення процесу засвоєння знань, умінь і навичок у його динаміці, реалізуючи педагогічні умови ефективного формування ІК майбутнього вчителя-філолога.

3. На основі аналізу компонентів моделі формування ІК майбутніх учителів-філологів нами розроблені і теоретично обґрунтовані педагогічні умови, необхідні для успішного формування ІК в навчальному процесі ВПНЗ як засобу підвищення ефективності формування професійних знань і вмінь майбутніх учителів-філологів: урахування специфіки філологічного профілю у викладанні інформатичних дисциплін; застосування інтерактивних технологій для підвищення рівня комунікативної культури як складової інформаційної культури майбутнього вчителя; використання освітнього середовища Інтернету як засобу організації інформаційної діяльності студентів.

4. Експериментальне навчання проведене з дотриманням виявлених і обґрунтованих педагогічних вимог, які детермінували й визначили його ефективність. Розроблені критерії й показники дозволили виявити такі рівні сформованості ІК майбутніх учителів-філологів у професійній діяльності: низький, середній, високий.

Аналіз та інтерпретація результатів дослідно-експериментальної роботи дозволили зробити висновок, що показники поліпшення параметрів в експериментальних групах значно переважають аналогічні показники в контрольних групах. Це свідчить про ефективність запропонованої методики формування ІК майбутніх учителів-філологів в освітньому просторі ВПНЗ. Усі показники педагогічного експерименту підтверджують позитивний якісний вплив комплексу визначених нами педагогічних умов формування ІК майбутніх учителів-філологів.

На основі узагальнення результатів теоретичного аналізу й експериментальної роботи розроблено і впроваджено методичні рекомендації щодо формування ІК майбутніх учителів-філологів, які схвалені викладачами вищих навчальних закладів, де відбувалося впровадження результатів дисертаційного дослідження.

Відповідно до поставлених вимог створено навчально-методичний блог «Інформаційна культура майбутнього вчителя-філолога», використання якого сприяло розв'язанню багатьох дидактичних завдань.

Проведене дослідження, звісно, не вичерпує всіх аспектів проблеми, яка стосується формування ІК майбутніх учителів-філологів з метою формування їхніх професійних знань, умінь і навичок. До перспективних напрямів роботи відносимо цілісну систему впровадження ІКТ у ВПНЗ, подальшу розробку методик формування ІК студентів, удосконалення моделі формування ІК майбутніх учителів-філологів, моделі інформаційного освітнього простору загалом.

Основні результати дослідження відображені в публікаціях автора:

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. **Кириленко В. В.** Формування інформаційної культури у студентів гуманітарного профілю вищих педагогічних навчальних закладів / В. В. Кириленко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. ; вип. 22. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2009. – С. 318-322.

2. **Кириленко В. В.** Інформаційна безпека як складова інформаційної культури студентів гуманітарних спеціальностей / В. В. Кириленко // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. – 2010. – Ч. III. – № 22 (209) листопад. – С. 267-273.

3. **Кириленко В. В.** Педагогічні умови формування інформаційної культури студентів-філологів / В. В. Кириленко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. ; вип. 26. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2010. – С. 295-299.

4. **Кириленко В. В.** Проблеми формування інформаційної культури студентів у вищій професійній освіті / В. В. Кириленко // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Серія : Педагогіка. – Тернопіль, 2011. – № 3. – С. 222-226.

5. **Кириленко В. В.** Формування інформаційної культури – необхідна умова підвищення рівня вищої професійної освіти / В. В. Кириленко // Актуальні проблеми математики, фізики і технологічної освіти : зб. наук. пр. ; вип. 8. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2011. – С. 435-439.

6. **Кириленко В. В.** Педагогічні основи формування інформаційної культури майбутніх учителів-філологів під час навчання із застосуванням інформаційних технологій / В. В. Кириленко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – Суми, 2011. – С. 292-299.

7. **Кириленко В. В.** Формування інформаційної культури студентів педагогічного університету у процесі використання інформаційного освітнього Інтернет-порталу / В. В. Кириленко, Н. М. Кириленко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. ; вип. 30. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 368-374.

8. **Кириленко В. В.** Використання освітнього простору Інтернету у вищих навчальних закладах з метою розвитку інформаційної культури студентів / В. В. Кириленко // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень : зб. наук. пр. ; вип. 1 / редкол. : Р. С. Гуревич (голова) [та ін.] Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця : ТОВ «фірма «Планер», 2012. – С. 331-334.

9. **Кириленко В. В.** Розвиток інформаційної культури у студентів педагогічного вузу як засіб ефективної підготовки майбутніх учителів філологічного профілю / В. В. Кириленко // Професійна освіта : проблеми і перспективи ; Вип. 3 / ІПТО НАПН України ; РВНЗ «КіПУ». – Київ-Сімферополь : НІЦ КіПУ, 2012. – С. 99-103.

Праці апробаційного характеру

10. **Кириленко В. В.** Особливості застосування персональних комп'ютерів у процесі вивчення іноземної мови / В. В. Кириленко // Актуальні проблеми виробничих та інформаційних технологій, економіки і фундаментальних наук: зб. наук. пр. ; вип. 2. – Вінниця : ООО «Планер», 2005. – С. 456-457.

11. **Кириленко В. В.** Дискурсивний аналіз у сучасній лінгвістиці / В. В. Кириленко // Лінгво-методичні аспекти вивчення іноземної мови у навчальних закладах : матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції. – Вінниця :

ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2007. – С. 82-84.

12. **Кириленко В. В.** Types of Communication Systems in the Foreign Language Learning Process / В. В. Кириленко // Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти : матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції ; гол. ред. Т. І. Ямчинська. – Вінниця : ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2008. – С. 28-29.

13. **Кириленко В. В.** Комп'ютерні засоби професійно-педагогічної комунікації у розвитку інформаційної культури студентів-філологів / В. В. Кириленко // Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. ; гол. ред. Т. І. Ямчинська. – Вінниця : ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2010. – С. 54-56.

14. **Кириленко В. В.** Роль дистанційного навчання в процесі формування інформаційної культури студентів у навчанні іноземних мов / В. В. Кириленко // Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти. Всеукраїнська науково-теоретична конференція, присвячена 100-річчю Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця : ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2011. – С. 55-56.

15. **Кириленко В. В.** Проблеми формування інформаційної культури студентів / В. В. Кириленко // Сучасні освітні технології у професійній підготовці майбутніх фахівців : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 20-річчю Незалежності України. – Львів, 2011. – С. 61-63.

16. **Кириленко В. В.** Педагогічні умови формування інформаційної культури студентів / В. В. Кириленко // Україна і світ : гуманітарно-технічна еліта і соціальний прогрес : тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції студентів і аспірантів. – Ч. 1. – Харків : НТУ «ХПІ», 2012. – С. 234-236.

17. **Кириленко В. В.** Формування інформаційної культури як етап професійної підготовки майбутнього учителя-філолога / В. В. Кириленко // Современные технологии в профессиональном образовании : тезисы докладов всеукраинской научно-практической конференции. – Симферополь, 2012. – С. 76-78.

18. **Кириленко В. В.** Організація і використання навчально-виховного середовища Інтернету у ВПНЗ з метою розвитку інформаційної культури студентів / В. В. Кириленко, Н. М. Кириленко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. ; вип. 37. – Харків-Сімферополь, 2012. – С. 131-135.

19. **Kirilenko V. V.** Information culture as basis of teacher's professionalism / V. V. Kirilenko, T. D. Kolomiyets // Information culture as basis of teacher's professionalism : Perspektywy rozwoju nauki. Zbiór raportów naukowych. (28.11.2012-30.11.2012). – Gdańsk : Wydawca : Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2012. – str. 84-86.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

20. **Кириленко В. В.** The united states of America : education and culture : методичні рекомендації / В. В. Кириленко, В. В. Кириленко. – Вінниця : ГЛОБУС-ПРЕС, 2005. – 20 с.

21. **Кириленко В. В.** Education in the English-speaking World : методичні рекомендації / В. В. Кириленко, В. В. Кириленко. – Вінниця : ГЛОБУС-ПРЕС, 2008. – 52 с.

22. **Кириленко В. В.** Формування інформаційної культури майбутніх учителів-філологів : методичні рекомендації / В. В. Кириленко. – Вінниця : ГЛОБУС-ПРЕС, 2012. – 36 с.

АНОТАЦІЇ

Кириленко В.В. Формування інформаційної культури майбутніх учителів-філологів у процесі фахової підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, Вінниця, 2013.

Дисертацію присвячено дослідженню проблеми формування професійних знань і умінь майбутніх учителів-філологів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування інформаційної культури у фаховій підготовці майбутніх учителів-філологів: урахування специфіки філологічного профілю у викладанні інформатичних дисциплін; застосування інтерактивних технологій для підвищення рівня комунікативної культури як складової інформаційної культури майбутнього вчителя; використання освітнього середовища Інтернету як засобу організації інформаційної діяльності студентів.

Установлено особливості формування інформаційної культури майбутніх учителів-філологів у навчальному процесі, розроблено модель її формування, визначено критерії формування ціннісних основ ІК, розроблено навчально-методичний блог «Інформаційна культура майбутнього вчителя-філолога».

Ключові слова: майбутній учитель-філолог, інформаційна культура, вищий педагогічний навчальний заклад, інформаційно-комунікаційні технології, Інтернет, блог.

Кириленко В.В. Формирование информационной культуры будущих учителей-филологов в процессе профессиональной подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Министерство образования и науки Украины, Винница, 2013.

Диссертация посвящена исследованию проблемы формирования профессиональных знаний и умений, будущих учителей-филологов средствами информационно-коммуникационных технологий (ИКТ). Определены и обоснованы педагогические условия формирования информационной культуры (ИК) в профессиональной подготовке будущих учителей-филологов: учет специфики филологического профиля в преподавании информатических дисциплин, применение интерактивных технологий для повышения уровня коммуникативной культуры как составляющей информационной культуры будущего учителя, использование образовательной среды Интернета как средства организации информационной деятельности студентов. Установлены особенности формирования ИК будущих учителей-филологов в учебном процессе, разработана модель ее формирования, определены критерии

формирования ценностных основ ИК, разработан учебно-методический блог «Информационная культура будущего учителя-филолога».

Исследовано практическое применение разнообразных ИКТ, связанных с анализом текстов и устной речью: получение и обогащение информации, связанной с коммуникацией разных участников информационного обмена; межъязыковое получение и передача информации с помощью многоязычных лексиконов, толковых словарей, тезаурусов и т.п.; поддержка дистанционного обучения, тестирования уровня знаний, разработка диалоговых учебных систем; создание интеллектуальных средств для поддержки автоматизированного ведения библиографической работы, анализа и понимания документов; моделирования знаний, умений и навыков студентов; разработка средств работы с филологической информацией: распознавание языка, индексирование текста, распознавание его основного содержания, реферирование (аннотирование) текста; распознавание и синтез устной речи; автоматизированное создание словарей с компьютерной поддержкой.

Раскрыты педагогические проблемы общения. Установлено, что педагогическое общение – это специфическое межличностное информационное взаимодействие педагога и студента, который опосредствует усвоение знаний и становление личности в учебно-воспитательном процессе.

Определено, что основная цель педагогического общения заключается в передаче общественного и профессионального опыта (знаний, умений, навыков) от педагога к учащимся. Обеспечение действенной связи требует объединения усилий специалистов разного профиля – педагогов, психологов, лингвистов, учителей-практиков. Опираясь на разработки ведущих специалистов по применению ИКТ, нами были определены педагогические условия формирования ИК будущего учителя-филолога с учётом специфики филологического профиля в преподавании информатических дисциплин: применение интерактивных технологий с целью повышения уровня коммуникативной культуры как составляющей ИК будущего учителя; использование ресурсов Интернета как средства организации информационной деятельности студентов.

В ходе исследования нами был создан учебно-методический блог «Информационная культура будущего учителя-филолога», который использовался в учебном процессе Института иностранных языков и Института филологии и журналистики Винницкого государственного педагогического университета имени Михаила Коцюбинского. Во время общения на страницах блога использовались учебные материалы, которые связаны с учебными дисциплинами: статьи, заметки, учебные и информационные видео- и аудиоматериалы, фото и схемы, тесты. Благодаря созданному блогу студенты-филологи имели возможность получать необходимые учебные материалы, участвовать в их обсуждении, развивать профессиональное филологическое и общее мировоззрение.

Создав учебный блог для студентов-филологов и проанализировав его работу, мы выделили функции, которые выполняет блог в современной интернет-среде: коммуникативная функция; функция самопрезентации;

функция развлечений; функция объединения и содержания социальных связей; функция мемуаров; функция саморазвития, или рефлексии; психотерапевтическая функция; образовательная функция.

Кроме этого, мы выявили такие потенциальные преимущества блогов в сравнении с другими электронными ресурсами: простота использования и доступность (использование блогов не требует от пользователя специальных знаний, позволяя, между тем, оперативную публикацию любой информации); удобство для чтения и восприятия информации (интерфейс, который настраивается пользователем в соответствии с его потребностями); использование специальных программ-клиентов, которые позволяют удобным способом публиковать информацию, как с помощью персонального компьютера, так и с помощью мобильных устройств связи (мобильный телефон, коммуникатор, смартфон); доступность начальных программных кодов всего сервера и клиентов, что позволяет исправлять ошибки, добавлять новые функциональные модули.

На основе обобщения результатов теоретического анализа и экспериментальной работы разработаны и внедрены методические рекомендации относительно формирования ИК будущих учителей-филологов, которые одобрены преподавателями высших учебных заведений, где проходила апробация диссертационного исследования.

Ключевые слова: будущий учитель-филолог, информационная культура, педагогический вуз, информационно-коммуникационные технологии, Интернет, блог.

Kirilenko V.V. Of information culture of future teachers, linguists during training. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.04 – theory and methods of professional education. – Vinnitsya State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskiy, Ministry of Education and Science of Ukraine, Vinnitsya, 2013.

The thesis deals with the problem of professional knowledge and skills of future teachers Physicists means of information and communication technologies. The practical pedagogical conditions of information culture in the professional training of future teachers Physicists: peculiarly philological profile in teaching informatychnyh disciplines, use of interactive technologies to improve communication culture as part of the information culture of future teachers, educational environment using the Internet as a means of information activities students.

The features of the formation of information culture of future teachers Physicists in the learning process, the model of its formation, the criteria forming the foundations of IR values, educational and methodological blog «Information Culture future teacher and philologist».

Keywords: future teacher-scholar, information culture, educational institution of higher education, information and communication technology, Internet, blog.

Підписано до друку 08.04.2013 р. Формат 60x90/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим. Зам. № 147

ТОВ «Ландо ЛТД», м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 145.
тел./факс: (0432) 52-33-95
e-mail: landovin@sovamua.com